

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ___ ” _____ 20 ___ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Фінанси і кредит»

за темою:

«Організація банківського кредитування малого бізнесу»

Виконавець
студент кредитно-економічного
факультету
Руснак Олег Олександрович

/підпис/

Науковий керівник
к.е.н., старший викладач

Деркач Юлія Борисівна

/підпис/

Одеса 2018

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	3
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1_ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ	7
1.1. Сутність та характеристика банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу.....	9
1.2 Законодавчі аспекти кредитування підприємств в Україні.....	13
1.3. Етапи проведення банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу.....	17
Висновки до розділу 1.....	21
РОЗДІЛ 2_ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	22
2.1. Огляд ринку кредитування суб'єктів малого бізнесу (на прикладі Райффайзен Банку Аваль та БСУ)	22
2.2. Особливості структури механізму кредитування малого бізнесу	35
2.3. Кредитна політика банків по залученню клієнтів малого бізнесу та продажу кредитних продуктів.....	42
Висновки до розділу 2.....	48
РОЗДІЛ 3_ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	51
3.1. Міжнародний досвід банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу.....	51
3.2. Проблеми кредитування підприємств малого бізнесу в Україні та шляхи їх вирішення.....	58
Висновки до розділу 3.....	69
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ.....	77

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Руснака Олега Олександровича

ОРГАНІЗАЦІЯ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2018 рік

Випускна робота складається з 3 розділів.

У роботі розглядаються теоретичні основи організації банківського кредитування малого бізнесу та оцінка стану та організації кредитування сектору МСБ в Україні.

В першому розділі дипломної роботи, було з'ясовано сутність таких економічних термінів, як «малий бізнес» та «кредит». Також, було досліджено законодавчі аспекти кредитування малого бізнесу та етапи цього процесу

В другому розділі проаналізовано стан та організацію кредитування малого бізнесу по банківській системі України загалом та окремо по АТ «Райффайзен банк Аваль». Приділено увагу також механізму кредитування малого бізнесу та кредитній політиці банку

В третьому розділі досліджено напрямки розвитку малого бізнесу в Україні та успішний міжнародний досвід різних країн світу у цьому питанні. На основі розглянутого матеріалу в третьому розділі було розроблено рекомендації щодо посилення кредитування малого бізнесу.

Дипломна робота має вагоме практичне значення полягає в удосконаленні банківського кредитування підприємств малого та середнього бізнесу, а також покращенні стану останнього. Призначена для людей працюючих в фінансово- економічних сферах.

Ключові слова:

Кредит, малий бізнес, мале підприємництво, кредитування.

SUMMARY

Master of Education Bachelor's degree

Rusnak Oleg Alexandrovich

ORGANIZATION OF FINANCING SMALL BUSINESS

Odesa National University of Economics

Odesa, 2018

The graduate work is divided into three sections.

The paper discusses the theoretical foundations of the organization of bank lending to small businesses and assesses the status and organization of SMB lending in Ukraine.

In the first section of the thesis, the essence of such economic terms as "small business" and "credit" were clarified. Also, the legal aspects of small business lending and the stages of this process were investigated

The second section analyzes the status and organization of small business lending in the banking system of Ukraine in general and separately for Raiffeisen Bank Aval. Attention was also paid to the risks of lending to small businesses and the bank's credit policy

The third section explores the areas of small business development in Ukraine and the successful international experience of different countries in this regard. On the basis of the material discussed in the third section, recommendations were developed to strengthen the lending of small businesses.

The thesis is of great practical importance in improving bank lending to small and medium enterprises, as well as improving the state of the latter. Designed for people working in the finance and economic spheres.

Keywords:

Credit, small business, lending.

ВСТУП

Актуальність обраної теми полягає в тому, що організація фінансово-кредитного обслуговування підприємств, і населення, функціонування кредитної системи відіграють винятково важливу роль у розвитку господарських структур. В сучасних умовах дуже складно говорити про розвиток малого та середнього бізнесу в Україні. Але, як ми знаємо в розвинених країнах цей напрям підприємництва є чи ненайголовнішим в економіці. Саме за рахунок малого та середнього бізнесу формується середній клас, якого на даний момент в Україні нема та стабілізується економіка.

Одним із способів розвитку малого бізнесу є кредитування. Тому потрібно дослідити як в умовах кризи банки кредитують таких підприємців, які проблеми виникають та шляхи їх вирішення.

Механізм функціонування кредитної системи постійно змінюється під впливом змін її організаційних структур, розвитку нових технологій, появи нових організаційно-правових форм здійснення кредитних операцій, форм і методів кредитування. Це змушує шукати нові підходи до розвитку системи кредитування.

Мета випускної роботи проаналізувати і узагальнити досвід організації банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу в Україні та виявити можливості використання міжнародного досвіду кредитування малих підприємств.

Завдання випускної роботи розкрити основні види кредиту, які надаються суб'єктам малого бізнесу, розглянути етапи кредитування, проаналізувати сучасні методи банківського кредитування малого бізнесу на прикладі одного з банків та банківської системи України в цілому.

Предметом дослідження є організація банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу.

Методи дослідження є використання статистичних і математичних методів, фінансового аналізу та спостереження, побудова аналітичних таблиць, розрахунок коефіцієнтів пов'язаних з кредитним портфелем банку.

Інформаційною базою дослідження є наукові публікації та монографічні видання вітчизняних і закордонних вчених, нормативно-законодавчі акти України й інших країн, матеріали наукових конференцій і досліджень, звіти та аналітичні матеріали НБУ, офіційні статистичні інтернет-джерела.

ВИСНОВКИ

Дослідження організації банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу в сучасних умовах кризи в економіці України дозволило зробити ряд висновків стосовно положення та пропозицій покращення умов кредитування малих підприємств банківськими установами, а саме:

1. Сьогодні малий бізнес є базовим структурним елементом сучасної ринкової економічної системи в розвинутих країнах світу. Тому потрібен всебічний розвиток малого бізнесу в господарській системі, що надає можливість збільшити економічний потенціал країни. Задля розширення свого бізнесу малі підприємства звертаються до банківських установ за кредитами.

2. Головною проблемою для видачі кредиту залишається відсутність або недостатність стартового капіталу малого підприємства та відносно невеликі прибутки, а також великі кредитні ризики пов'язані з великою конкуренцією на ринку та недосконалою податковою системою

3. Для успішного подальшого розвитку малого підприємництва в Україні потрібно і надалі розвивати та вдосконалювати системи кредитної підтримки малих підприємств банками. Для цього потрібно:

- налагодити технології банківського кредитування суб'єктів малого підприємництва відповідно до міжнародних стандартів та використання на практиці закордонних технологій.

- розробити механізм участі держави в розподілі ризиків при кредитуванні суб'єктів малого бізнесу, щоби мінімізувати ризики для банківських установ.

- удосконалити норми банківського кредитування підприємств, з урахуванням специфіки та потреб малого бізнесу. Для цього треба буде створити спеціалізовані банки, які будуть кредитувати тільки суб'єкти малого бізнесу, які будуть придержуватися за сегментом ринку.

- розробити підходи до організаційно-економічного механізму фінансової підтримки малого підприємництва в Україні.

4. Також для ефективного функціонування сфери малого підприємництва в країні необхідна державна підтримка. В першу чергу необхідно вдосконалити законодавчі механізми банківського кредитування малих підприємств. Для цього необхідно:

- змінити Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва». Він був прийнятий ще у 2000 році і звісно потребує вже змін, бо не повністю відповідає потребам малого підприємництва, яке значно зросло та змінилося.

- створити схему гарантування кредитів МСП з метою покращення доступу до фінансування

- розробити проект закону «Про кредитування суб'єктів малого підприємництва», розглянути його аспекти та прийняти. В цьому законі повинні бути зазначені різні форми кредитування малого бізнесу, схеми надання і погашення кредитів. Це надасть державі можливість здійснити реальну підтримку малого бізнесу і тим самим створити більші прошарки для середнього класу.

5. Українським банкам потрібно розглянути сучасний міжнародний досвід розвинутих країн світу, проаналізувавши програми щодо розвитку малого підприємництва.

6. Також банки України повинні звернути увагу на розширення фінансового консалтингу та тренінгів для підприємців малого бізнесу. Це значно посилить фінансову грамотність наших підприємців та зможе наставити в потрібний напрямок розвитку їх бізнесу.

Якщо ж говорити, загалом, про кредитування малого та середнього бізнесу в нашій країні, то, незважаючи на зростання даного сегменту ринку кредитних послуг в останні кілька років, йому необхідно подальший розвиток з цілого ряду напрямків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про підприємництво [Електронний ресурс]: закон України: прийнятий 3.06.1991р. № 698 -XII / Верховна Рада України. – Офіційний текст. - Режим доступу до Закону // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/698-12>
2. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 22.03.2012р. № 4618-XVII / Верховна Рада України. – Офіційний текст. - Режим доступу до Закону // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
3. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики.// З. Варналій. – К.: “Знання”. КОО, 2005. – 302 с..
4. Іванілов О. С. Економіка підприємства [Текст] : підручник / О. С. Іванілов. - К. : Центр учбової літератури, 2009. - 728 с.
5. Стратегія розвитку малих і середніх банків у контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів // Вісник НБУ. – 2005. – № 1. – С. 50–51
6. Єпіфанов А. Операції комерційних банків: Навчальний посібник/ Анатолій Єпіфанов, Наталія Маслак, Іван Сало. - Суми: Університетська книга, 2007. - 522 с.
7. Травянюк О. Особливості розвитку малих форм господарювання на регіональному рівні // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. - 2005. - № 2. - С. 275-279
8. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: закон України: прийнятий 07.12.2000 р. № 2121-XIV / Верховна Рада України. – Офіційний текст. - Режим доступу до Закону // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
9. Про фермерство [Електронний ресурс]: закон України прийнятий 19.06.2003 р № 973-IV / Верховна рада України. – Офіційний текст. – Режим доступу до Закону // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
10. Звітність НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <https://bank.gov.ua>

11. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Офіційний сайт Райффайзен Банк Аваль [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <https://www.aval.ua>
13. Ібадова Л.Т. Правові проблеми банківського кредитування малого бізнесу // Банківська справа. 2006. № 1.
14. Зверяков М. І. Банківський капітал: вимоги Базеля III / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2011. – № 6. – С. 13-23.
15. Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / М.І. Зверяков, О.М. Зверяков. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 418 с.
16. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко, О. С. Сергєєва. – Київ: «Центр учбової літератури», 2016. – 520 с.
17. Активізація кредитування банками малого та середнього бізнесу. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://blog.km.ua/archives/15.html>
18. Акчуріна Ю.М., Мальцева А.І. Проблеми та перспективи кредитування малого бізнесу [Електронний ресурс]: Ю. Акчуріна // Вісник класичного приватного університету – Електронне видання – Режим доступу: www.nbuu.gov.ua/portal/Natural/Vznu/eco/2008_1/2008-26/akch.pdf.
19. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі [Електронний ресурс]- Режим доступу до ресурсу : -<http://www.me.gov.ua/>
20. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями [Електронний ресурс]: Закон України від 30.06.2016. № 351 / Верховна Рада України. – Офіційний текст. – Режим доступу до Закону // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>
21. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: Навчальний посібник / 3-те вид, перероб. і доп. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2002. – 215 с
22. Кігель В. Про визначення оптимального кредитного портфеля банку в умовах ризику неповернення коштів позичальникам / В. Кігель // Вісник Національного банку України. – 2010. – №1. – С.15–17

23. Галь В. Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні // Вісник НБУ. - 2015. - №1. - С. 12 -15.
24. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку: навч. посіб. / І. В. Сало, О. А. Криклій. – Суми: Університетська книга, 2007. – 313 с.;
25. Страхові компанії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <https://msb.aval.ua/bank/loanss/strah/>
26. Кривоног О. Л. Банківське кредитування малого підприємництва// Фінанси України. / Л. Кривоног О - 2005. - №8. - С. 101 — 105.
27. Долбнєва Д.В. Стан та перспективи розвитку банківського кредитування МСП в Україні / Д.В. Долбнєва // Вісник Запорізького національного університету — №2 (22). — Запоріжжя, 2014.
28. Мурычев А. Банки и малый бизнес / А. Мурычев //Бизнес Предложения. - 2010. - №5 — 6. - С. 24 — 31
29. Косова Т. Д. Формування механізму фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва / Т. Д.Косова, В. О. Лук'янченко //Фінанси України. - 2002. - №12. - С.37 — 41.
30. Бобров Є.А. Сучасний стан і перспективи розвитку кредитування малого бізнесу // Фінанси України. – 2004. – № 1. – С. 103 – 108.
31. Тарасевич Н. В. Впровадження міжнародного досвіду банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу / Н. В. Тарасевич, А. В. Марковський // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. - Випуску № 17. - С. 755-758.
32. Офіційний сайт Світового банку[Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу - <http://www.worldbank.org>
33. Процентні ставки за активними і пасивними операціями НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <http://index.minfin.com.ua/index/rate/nbu/>
34. Труш І. Є. Міжнародний досвід з кредитування малого підприємництва та його адаптація до особливостей національної економіки//Держава та регіони. Серія: економіка та підприємництво. 2013. № 4 (73). С. 104–107
35. Тетенець Т.А., Чиж Д.А. Актуальні проблеми та перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в республіці Білорусь // Економічний

- вісник університету. Серія:економіка та управління. 2017 № 33/1 с.182-190
36. Жежерун Ю. В. Міжнародний досвід банківського кредитування малого і середнього підприємництва // Фінансовий простір №1 (25) 2017
37. Черняєва О. І. Кредитування підприємств малого та середнього бізнесу / О. І. Черняєва // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 17. – С. 73–75.
38. Большой экономический словарь / под ред. А. Н. Азрилияна. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Институт новой экономики, 1997. – 864 с.
39. Офіційний сайт Програми мікрокредитування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : microcredit.com.ua/ukr/banks
40. Звіт про роботу фондів підтримки підприємництва, створених за участю УФПП, за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ufpp.gov.ua/results_activity.php
41. Єфименко Т. "Напрямки розвитку податкового потенціалу малого підприємництва"//Вісник Української Академії державного управління при Президенті України. – 2001.- №3. –с.141-148 91
42. . Касьянова Г.Ю. Строительство: бухгалтерский и налоговый учет у инвестора, застройщика, заказчика и подрядчика. - М.: ИД Аргумент, 2008, С.312.
43. Кіреєв О. Головні тенденції в діяльності банків України // Вісник НБУ. – 2002 .-№12. – С.35-36.
44. . Кредитование МСБ: тенденции 2010 и ожидания 2011. Малое предпринимательство: статистика// Экономика и жизнь. - М. - 2007. - №40. - С. 54.
45. Коробчук Т.І. Сучасні проблеми банківського мікрокредитування в Україні / Т.І. Коробчук // Економічні науки. – 2011. - №4. – С. 86-93
46. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: Навчальний посібник. – К: Знання.2000. – 215С.
47. Малі і середні підприємства України: показники діяльності та стратегії розвитку // Пріоритети. - 2005. - № 3-4. - С. 35-45
48. Науменкова С.В., Люта О.В. Особливості фінансово-кредитної підтримки розвитку малого підприємництва в Україні //Вісник Української академії банківської справи, - 2010. - №1. - с. 13-20

49. Положення „Про застосування НБУ заходів впливу до комерційних банків за порушення банківського законодавства”, затверджено постановою Правління НБУ від 04.02.1998 № 38.
50. Положення НБУ „Про кредитування”, затверджене постановою Правління НБУ від 28 вересня 1995 року № 246 із змінами та доповненням
51. Постанова Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для мікrokредитування суб'єктів 94 малого підприємництва від 27 липня 2011 р. № 794 Київ, [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/794-2011-%D0%BF>
52. Рябініна Л. Теорія і практика кредитних відносин в Україні // Вісник НБУ. – 2002 .-№1. – С.26-30
53. Слинко Д. Лінії підтримки малого бізнесу // Галицькі контракти. – 2003. – 17-18. – С.10.
54. Травянюк О. Особливості розвитку малих форм господарювання на регіональному рівні // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. - 2005. - № 2. - С. 275-279
55. Циліорик Д. Процес кредитування підприємств малого бізнесу та його складові // Вісник НБУ. – 2000.-№11. – С.30-32.
56. Челноков В.А. Банки и банковские операции: Букварь кредитования. Технологии. Около банковское пространство. - М.: Высшая школа, 2005. - С.320.
57. Шамрай Г. Мікrokредит без бізнес-плану // Галицькі контракти. – 2003. – 17-18. – С.11.
58. Юринець В. Роздрібна торгівля: кредитування й оподаткування // Економіст. – 2000. - №10. – С. 40-43.
59. Экономический анализ: Учебник для вузов / Под ред. Л.Т. Гиляровой - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2009. - 615с.
60. Сусіденко В.О. Принципи банківського кредитування: зміст і реалії в умовах перехідних економік // Банк.справа. – 1999. - №4. – С.37-39.

61. Сергійко О.В. Товариства взаємного кредитування як форма фінансування малого підприємництва // Фінанси України. – 2002. - №7. – С.66-73.
56. Слинко Д. Мікрофінанси йдуть у регіони // Галицькі контракти. – 2003. – 17-18. – С.9. 95
59. Про роль малого бізнесу // Ватандаш. 2005. № 1.
60. Оцінка ефективності регіональних програм розвитку малого підприємництва / Проблеми теорії і практики управління. 2008. № 2.